

BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

UH OH! HERE COMES THE SNAKE

בראשית רבה (יח:ו)

והנחש היה ערום לא היה צריך קרא לומר אלא (ג:כא) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו וגו', אמר ר' יהושע בן קרחה להודיעך מאי זו חטייה קפיץ עליהם אותו הרשע, מתוך שראה אותן מתעסקין בדרך ארץ ונתאוה לה, אמר רבי יעקב דכפר חנין שלא להפסיק בפרשתו של נחש.

מזרחי (בראשית ג:א)

בב"ר . . . ומשמע דס"ל לר"י ב"ק שהכתונת הללו בתחליץ בריאתן נעשו מיד מפני הצנה והחוס, שלא היו יכולים להתקיים בזולתן, ומשו"ה קשיא ליה . . . שאילו היה סובר שהכתונת הללו לא נעשו אלא מפני הבושה שהיה מקפידין על גילוי הערוה לא הוה קשיא ליה ולא מידי . . .

שפתי חכמים (בראשית שם ס"ק ק)

כ' הרא"ם . . . י"ל מדכתיב (פכ"א) "ויעש להם כתונת עור וילבישם" דמשמע דהקב"ה הלבישם, וכי מפני שחטאו הוכרח הקב"ה להלבישם, ולמה לא הלבישו את עמצם . . . ועל כרחך בתחילת בריאתן עשאו מפני הקור והחוס

העמק דבר (בראשית שם)

פירש"י . . . והוא פלא. שהרי כל בריה אינה מתאוה אלא למינו . . . והרי לא חסר הנחש נקבה שלו. ואי משום ששימשו לעין כל, הרי גם הנחש לא ידע בושת. אלא הענין שהרגיש דהדבקות האיש לאשה אינו כמו נקבה שלו אליו שאינו בא אלא בשעת התעוררות לזיווג, וזה אינו אלא במקרה והכנה לדבר. משא"כ האשה תמיד דבקה אליו באשר היא עצם מעצמיו ה' הדבקות יותר עוד מאח ואחות שגם המה מבשר אחד אבל מ"מ אינם א' ממש כמו האשה הראשונה לאדם שהיה כמו אבך להראש, ובוה התקנא.

אבן עזרא (בראשית שם)

ופי' ערום חכם, שיעשה דבריו בערמה. ואל תתמה בעבור היות ערום אחר ערומים, והם שני טעמים, כי באלה הצחות בלשון

ספורנו (בראשית שם)

והנחש. "הוא השטן הוא הוא יצה"ר", רב ההיזק עם מיעוט היותו נראה. כי אמנם יקרא הדבר בשם איזה דומה לו, כמו שנקרא המלך "אריה" . . . ועל דרך זה קרא בזה המקום אשר יצה"ר המחטיא "נחש", בהיותו דומה לנחש, אשר תועלתו במציאות מועט מאד ונזקו רק אם עם מיעוט הראותו . . . והוא שכח המתאוה המחטיא יעשה זה בעמצאות הכח המדמה המוביל אליו דמיוני התענוגים החמריים . . . היה ערום מכל חית השדה. כי הכח הדמיוני המוביל דמיונות התענוגים אל הכח המתאוה היה חזק בהם יותר ממה שהיה בשאר בעלי חיים כאמרם "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו"

אבן עזרא (בראשית שם)

י"א כי האשה היתה מבינה ויודעת לשון החיות, ויפרשו ויאמר הנחש ברמיזה. ואחרים אמרו שהוא שטן. ואיך לא יראו סוף הפרשה, כי איך ילך השטן על גחון, ואיך יאכל עפר, ומה טעם לקללת הוא ישופך ראש (ברא' ג, ט)? ורבים השתבשו לחקור, היה קולל הנחש, ואם היתה לו דעת שלמה, או צווה שלא ישיא האשה. ויאמר רב סעדיה גאון, אחר שהתברר לנו, שאין דבור ודעת כי אם באדם לבדו, נצטרך לומר כי הנחש גם האתון לא דברו, רק מלאך דבר בשבילם. והשיב עליהם רב שמואל בן חפני . . . והישר בעיני שהם הדברים כמשמעם. והנחש היה מדבר, והיה הולך בקומה זקופה, והשם דעת באדם שם בו. והנה הפסוק העיד כי היה ערום מכל חית השדה, רק לא כאדם.

חזקוני (בראשית שם)

פתח הקב"ה פי הנחש כמו שפתח פי האתון של בלעם

רד"ק (בראשית שם)

יש לשאול על ענין אמירת הנחש לאשה איך היה, ואם היה דרך מופת כמו אמירת אתון בלעם, למה לא אמר "ויפתח פי הנחש" כמו "ויפתח ה' את פי האתון", ואם כדברי רב סעדיה שכ' שלא דיבר הנחש ולא האתון אלא מלאך דבר בעבורם, למה נקלל הנחש . . . והענין הזה מבולבל מאד לפי הנגלה, אבל לפי הנסתר . . . וי"א כי הנחש לא דבר אלא בצפצוף רמז לאשה, והאשה הכירה ברמיזות הנחש וידעה כי זה רצה לומר . . . והקרוב בכל מה שכתבנו הוא שהיה דבור הנחש על דרך מופת לנסות בו האשה, ואע"פ שלא אמר "ויפתח פי הנחש" לפי שהוא נסתר גדול . . . ועדיין יש לשאול למה נתקלל הנחש אחר שהא-ל שם הדבר בפיו, ויש לפרש כי חשב בערמימותו לקנא באדם והא-ל שידע דעתו הכירו ושם הדבר בפיו

אברבנאל (בראשית שם)

והוא שהנחש לא דבר כלל אל האשה ולא האשה אליו, כי לא איש דברים הוא, ולזה לא אמר הכ' "ויפתח ה' את פי הנחש" . . . לפי שלא דבר כלל, לא בדרך טבע ולא בדרך נס, אבל היה הענין שהיא ראתה את הנחש שהיה עולה בעץ הדעת ואוכל מפרותיו פעם אחר פעם ולא היה מת ולא היה ניוזק בדבר מה, והאשה חשבה בזה ותקרא בעצמה כאילו היתה מדברת עם הנחש, וכי הוא בעלותו בעץ ובאכלו מפריו היה אומר אליה לא מות תמותון . . . כי הנה האמירה ההיא ענינה הוראת פעולתו ומה שחשבה היא ממנו.